

Vlaamse overheid

Arenbergstraat 9

1000 BRUSSEL

T 02 553 68 00

www.cjasm.vlaanderen.be

VERSLAG

FOCUSGROEP 3 – SAMENWERKING EN AFSTEMMING M.B.T. DIGITALISERING

2/10/2015 – discussietafel 2

moderator: Hans van der Linden

verslaggever: Ellen Hanssens

Samenwerking en afstemming

1. Voor welke onderwerpen is samenwerking noodzakelijk? En waarom?
 - **Inzetbaarheid van erfgoedexpertise voor andere velden/domeinen/sectoren:** federale instellingen en actoren uit het Vlaamse cultureel-erfgoedveld opereren in 'parallele werelden'. Er kan nog meer vertrouwd worden op elkaars expertise (onderzoeksexpertise van KB vs. expertise op vlak van publiekswerking bij Vlaamse erfgoedactoren).
 - **Langetermijnbeheer van digitale content:** een absolute prioriteit om rond samen te werken, omdat het specifieke technische expertise vergt (die de sector niet heeft) en de kostprijs voor de infrastructuur te groot is om als afzonderlijke instelling te dragen (nood: centraliseren).
 - **Het creëren van een digitaal aanbod:** er moeten gezamenlijk (in samenwerkingsverband) prioriteiten gesteld worden (niet zoals nu 'massa' vergroten) en afspraken gemaakt worden (geen zaken 'dubbelop' doen, vb. digitalisering oorlogskranten).
 - **De inzetbaarheid en zichtbaarheid van erfgoed vergroten in andere velden, domeinen en sectoren (onderwijs, toerisme, ...) en naar publiek en gemeenschappen:** Dit is het uiteindelijke streefdoel. Via creatie van digitale aanbod kan inzetbaarheid en zichtbaarheid van erfgoed versterkt worden.
 - **Inventarisatie en registratie:** dit is een belangrijke basisvoorwaarde om tot samenwerking te komen op andere vlakken zoals creatie van digitaal aanbod en langetermijnbeheer van content. Er mag niet in de val van 'zichtbaarheid' en 'publiekgericht denken' getrapt worden, niet zichtbare taken mogen niet ondergesneeuwd geraken.
 - **Collectiemobiliteit en bruiklenen:** Momenteel is er nog weinig visie en discours rond collectiebeleid bij instellingen. Op korte termijn is punctuele samenwerking hierrond nodig.

Keuze topic voor verdere bespreking: creatie digitaal aanbod

2. Wat houdt 'creatie digitaal aanbod' in? Wat verstaan we eronder?

- Dit behelst niet alleen ‘**creatie digitaal aanbod**’, maar ook ‘**verzamelen van digital born erfgoed**’ (e-mails, blogs, online tijdschriften). Digital born materiaal wordt (nog) niet systematisch verzameld, omdat de sector nog niet weet hoe hiermee om te gaan en hoe het ter beschikking te stellen. Dit digital born (potentieel) erfgoed bevindt zich, net zoals het analoge erfgoed voor het als zodanig benoemd werd, ook (en vooral) buiten erfgoedsector. Er is nog werk om hierrond te sensibiliseren/bewustwording te realiseren (vb. blogs/e-mails kunnen ook erfgoed zijn). In dit kader is ook afstemming van belang: wie bewaart wat duurzaam? Archiefvormers dienen bewust te zijn (gemaakt te worden) van deze problematiek.
- Dit is nauw verbonden met meer technische topics zoals ‘**inventarisatie**’ en ‘**beeldbeheer**’.
- **Selectie en keuzes** maken in een digitale context (geen consensus):
 - o Enerzijds = selectie is in een digitale context minder relevant: niet de waarde van het object is belangrijk, wel de hoeveelheid informatie. Vanuit het huidig objectgerichte erfgoedparadigma lijkt dit problematisch (de canonisering door ‘erfgoed’ is problematisch gezien de levenscyclus van het digitale object andere maatregelen vraagt) maar dat hoeft het niet te zijn (er kan ander onderzoek gebeuren op dit digital born materiaal (vb. big data, ...)).
 - o Anderzijds = er moeten keuzes gemaakt worden. We moeten afstappen van de idee van ‘encyclopedisch verzamelen’ waarbij alles belangrijk wordt bevonden. Het is niet haalbaar en niet interessant om alles te willen verzamelen en bewaren. Een geschiedenis vastleggen is keuzes maken. Dus ook m.b.t. digital born materiaal is het nodig om te bepalen wat de moeite is om bewaard te worden.
- Creatie van digitaal aanbod en het verzamelen van digital born erfgoed impliceert dat er **afspraken** moeten gemaakt worden rond **registratie en standaarden**.

3. **Wie moet bij samenwerking rond ‘creatie digitaal aanbod en verzamelen digital born erfgoed’ betrokken zijn? Wie zijn partners hierin?**

- **Erfgoedorganisaties:** het gebrek aan technische expertise en goede profielen (vb. dataconservator) is echter een groot probleem. Dit is het gevolg van een lacune in opleidingen, en onvoldoende slagkracht van organisaties. Er moet sectorbrede kennis ter zake opgebouwd worden en een strategie zijn over hoe dit te implementeren. Het gaat echter niet alleen om technische kennis maar ook om competenties om dit inhoudelijk op strategisch niveau te kunnen verankeren in de organisatie(s).
- **Federale instellingen:** hun rol kan erin bestaan (internationale) expertise op te pikken en door te geven. Maar dan moeten de grenzen tussen instellingen en Vlaamse erfgoedsector opgelost worden.
- **VIAA:** speelt een belangrijke centrale rol voor het audiovisuele erfgoed (maar is slechts deel van het erfgoed). De organisatie heeft wel een schaalgrootte op basis waarvan operationele impulsen gegeven kunnen worden maar dit moet samengaan met een mindshift op het niveau van de instellingen. Het VIAA ontwikkelt bijvoorbeeld in samenwerking met de doelgroepen een educatieve werking. Deze werking dient complementair te zijn aan die van de erfgoedorganisaties, al zal er een spanning zijn die overwonnen moet worden.
- **Overheid:** aan subsidies moeten voorwaarden verbonden worden m.b.t. standaarden. Het toezicht op het toepassen van standaarden gebeurt te weinig. De expertisedeling via vb. CEST volstaat niet en biedt geen garantie. Het is belangrijk dat men op instellingsniveau het belang van (de toepassing van) open standaardisatie inziet.
- **Privéverzamelaars / private archiefvormers:** Collecties moeten niet beheerd worden door publieke organisaties om ze toch toegankelijk te maken en inzetbaar te maken naar publiek. Maar vaak zijn privéverzamelaars niet bereid te communiceren over de collectie (privé-bezit). Eens geregistreerd in vb. archiefbank, wordt marktwaarde onderschreven. Dan is het nog moeilijk om ze op termijn binnen te halen in publiek domein. Misschien moet er niet vanuit gegaan worden dat al deze (digitale) collecties naar erfgoedinstellingen moeten gaan.

Welke band kan er vanuit erfgoed met de (private (/externe)) archiefvormers opgebouwd worden?
Kunnen er daarvoor kaders gecreëerd worden?

-

In de marge werd ook volgende opgemerkt: Het topstukken decreet (en het criteriasysteem daarbinnen) kan, mits beperkte aanpassingen, goed functioneren als instrument/kader om naar een collectieplan Vlaanderen toe te werken en te bepalen welk erfgoed belangrijk is (het criteriasysteem is breed genoeg). Idealiter beperkt het topstukken decreet zich niet enkel tot Vlaanderen. Er zijn culturele akkoorden, in de schoot hiervan kunnen gezamenlijke dingen gebeuren.

4. Waarom werken we voor digitale infrastructuur nog niet goed genoeg samen?

- De aangeboden infrastructuur is vaak vanuit een andere context opgezet (cf. stedelijke contexten), en moet aangepast worden aan de erfgoednoden.
- De afdwingbaarheid van standaarden, of het toezicht op standaarden staat nog niet op punt.
- Er is een gebrek aan operationele slagkracht en specifieke expertise in instellingen.
- Er is een gebrek aan middelen, maar tegelijk worden de reeds toegekende middelen ook niet altijd zinvol ingezet.
- Om een netwerk vorm te geven, is er nood aan een neutrale speler die het initiatief neemt om te mediëren (deze rol kan niet opgenomen worden door een betrokken partij). In de uitrol van een operationeel netwerk is het belangrijk om een flexibele aanpak te hebben die voortdurend geëvalueerd wordt, inclusief corrigerende mechanismen.
- Partners verwachten in een samenwerkingsverband voldoende 'proximiteit' (met het oog op betrokkenheid, maar ook opdat het overkoepelend initiatief voldoende aansluit bij eigen noden).
- Gebrek aan samenwerking tussen actoren uit Vlaamse cultureel-erfgoedsector en de federale wetenschappelijke instellingen is het gevolg van een 'verkokerd' politiek bestel.

5. Aanbevelingen m.b.t. samenwerking op vlak van digitale infrastructuur (wat is er nodig)

- Streef naar afstemming met de federale instellingen voor programma's (digit2, ...) en infrastructuur. Zorg (politiek) voor de voorwaarden om in dialoog te treden.
- Organiseer infrastructurele taken op het meest zinvolle niveau (lokaal, regionaal/intermediair, landelijk of internationaal) maar zorg voor een dekkend landschap (genetwerkt model). Streef naar schaalvergroting maar stop op het moment dat dit niet meer zinvol is (corrigerende mechanismen). De Vlaamse overheid neemt het initiatief om een netwerk vorm te geven (betrokken organisaties rond de tafel brengen) en participeert actief.
- Zorg voor een kapitaalinjectie die op een kostenefficiënte manier benut wordt. Zorg er eveneens voor dat de resultaten van lopende projecten duurzaam zijn. De Vlaamse overheid maakt standaarden afdwingbaar en neemt een sterkere controlerol op.
- Zorg voor een expertisenetwerk met zinvolle slagkrachtige expertisekernen (gelinkt aan infrastructuur), met inbegrip van gesprekspartners binnen de instellingen (of op intermediair niveau - gedeelde backoffices). Basiskennis op instellingsniveau is nodig om discussie mogelijk te maken en de operationalisering mogelijk te maken.
- Zorg voor capaciteit (profielen) via formele en informele opleidingsmechanismen.
- Zoek aansluiting met zinvolle internationale initiatieven zoals de digitale agenda voor Europa en Unesco.